

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми і актуальність дослідження.

Майже ніколи у науковців не спадає інтерес до дослідження міжнародного туризму, оскільки він перетворився на потужну індустрію, великий міжгалузевий комплекс, є важливим елементом економічної стратегії й чинником суспільного розвитку. Міжнародний туризм відрізняють високі і стабільні темпи зростання основних показників протягом досить тривалого часу, формування глобального туристичного потоку, значні доходи. Це підтверджує актуальність обраної проблеми дослідження.

Кількість досліджень, які стосуються аналізу різних аспектів розвитку міжнародного туризму, є доволі значною. Зокрема, цій проблемі приділяли увагу такі українські вчені як О. Любіцева (2003), Л. Гонтаржевська (2008), В. Зайцева та О. Корнієнко (2012), А. Грянило і Н. Мацур (2013), А. Парфіненко (2015),

В. Зайцева та О. Корнієнко підкреслюють, що міжнародний туризм під впливом процесів глобалізації та інтеграції набуває швидкого розвитку та стає одним із впливових чинників, від яких залежить зростання економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках, покращення добробуту населення [1].

А. Грянило і Н. Мацур (2013) у своїх дослідженнях обґрунтували значні потенційні можливості міжнародного туризму для України в контексті додаткового валютного надходження та удосконалення туристичної сфери [2].

На думку А. Парфіненка, туризм – це своєрідна «призма» крізь яку можна розглядати загальні та регіональні особливості

міжнародних відносин [3:13]. Таким чином автор підкреслює міжнародно-політичне значення міжнародного туризму.

Новизна і завдання дослідження. Незважаючи на достатню кількість публікацій щодо розвитку міжнародного туризму, повернення до цієї проблематики обумовлене насамперед чутливістю туризму до зовнішніх подій і ризиків – геополітичних, природних, медико-біологічних. Вчасна ідентифікація перспективних трендів розвитку міжнародного туризму, ймовірності настання ризиків, оцінка їх наслідків допомагає уникнути серйозних криз у сфері туризму. Тому завданням цього дослідження обрано Комплексний аналіз та оцінка сучасних тенденцій розвитку міжнародного туризму, визначення перспективних напрямків його активізації і подальшого розвитку.

Виклад розв’язання поставленого завдання. За даними Всесвітньої ради з подорожей та туризму (WTTC) міжнародний туризм генерує 10,3 % світового ВВП, у 2019 р. темпи зростання міжнародного туризму становили 3,5 %, випереджаючи темпи світової економіки (2,5 %). На міжнародний туризм припадає 28,3 % світового експорту послуг і 4,3 % від загальних капітальних інвестицій. За останні п’ять років у сфері туризму створено кожне четверте робоче місце. усього понад 313 млн. робочих місць. [4].

Однією з основних тенденцій розвитку міжнародного туризму є постійне зростання світового туристичного потоку. Так, за даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), число туристичних прибуттів у світі у 2018 р. досягло рекордних 1,4 млрд, що на 6% більше, ніж у попередньому році. При цьому число прибуттів на Близький Схід зросло на 10%, в Африку - на 7%, Азію та Європу - на 6%. Країни Американського регіону туристи відвідували на 3% частіше, ніж роком раніше. За даними UNWTO, кількість міжнародних прибуттів до Європи у 2018 р. становила 713 млн. На 7% зріс туристичний потік у Південну Європу, на 6% - в Західну і Східну. На фоні Brexit не було покращення показників у Північній Європі. До країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону туристи здійснили 343 млн поїздок, а у Північну і Південну

Америку - 217 млн. Дещо знизився туристичний потік (-2%) в Центральну Америку і на Карибські острови, що було спричинено несприятливими природними явищами. Країни Африки за підсумками року відвідували 67 млн раз, а Близький Схід - 64 млн. За попередніми експертними оцінками у 2019 р. туристичний потік у світі зріс ще на 3-4%. Спостерігається тенденція значного зростання числа туристичних прибуттів насамперед з країн, що розвиваються [5].

В Україні, після дворазового падіння показника туристичних прибуттів у 2014 р., в останні два роки спостерігається активізація туристичного потоку, зокрема зростає кількість в'їзних і виїзних туристів, проте виїзний потік значно більший. Перші місяці серед країн, з яких туристи їдуть до України, належать Молдові і Білорусі. Збільшилася кількість туристів з Туреччини, а також з Ізраїлю.

Глобалізація і регіоналізація – складові єдиного процесу розвитку міжнародного туризму, що робить його унікальним економічним інструментом, здатним формувати виробничі системи інтернаціонального характеру і зберігати локальну значущість [1: 59]. Нині міжнародний туризм характеризується високим ступенем його концентрації у відносно невеликому за площею географічному просторі. За даними UNWTO лідерами міжнародного туризму є десять країн, на які припадає 40 % світового туристичного потоку та 50 % усіх надходжень [5]. Незважаючи на це, в туризмі часто з'являються нові напрямки і, навпаки, практично зупиняється потік туристів до відомих на ринку туристичних послуг країн і дестинацій. Найчастіше така тенденція розвитку міжнародного туризму пов'язана з економічною і геополітичною ситуацією на певній території. Так, приємною новиною 2019 р., стало оголошення Саудівською Аравією (вперше в історії цієї країни) отримання туристичних електронних віз для громадян 49 країн світу, у тому числі, й України. Цей історичний крок для ультраконсервативної щодо іноземців країни став частиною державної програми «Vision-2030». Класичний туризм в Саудівській Аравії вже отримав статус «білої нафти», що підкреслює його ключову роль у зменшенні залежності економіки країни від видобутку енергетичного ресурсу.

Протилежною Саудівській Аравії ситуацією на Близькому Сході є руйнація Сирії як туристичної країни, в якій упродовж останніх років відбувається збройний конфлікт, в якому беруть участь урядові війська, опозиційні формування, загони народної самооборони і формування повстанців, які називають себе "Ісламська Держава" (ІДІЛ), а також представники військових інших держав. Для іноземних туристів втрачена можливість відвідати всесвітньо відомі туристичні центри Дамаск, Пальміра, Алеппо, Латакія та ін., на території яких налічується безліч унікальних культурно-історичних об'єктів різних епох.

Серйозні проблеми у туристичній сфері в Україні у 2014-2015 рр. також були спричинені геополітичною ситуацією, яку спровокувала сусідня Росія. Проте завдяки державній політиці, місцевим органам влади і зусиллям асоціації туроператорів, ситуація суттєво поліпшилася.

До основних особливостей міжнародного туризму слід віднести системність розвитку, чутливість до ринкових змін, причиною якої є постійні коливання в попиті та пропозиції туристичних послуг, постійне зростання асортименту послуг. З одного боку, ускладнення, а з іншого, диверсифікація міжнародного туризму сприяли виникненню великої кількості нових оригінальних туристичних продуктів. У міжнародному туризмі зростає популярність спеціалізованих (нішевих) видів туризму, орієнтованих на доволі вузькі сегменти туристів. За твердженнями Р. Лозинського та І. Кучинської, найважливішими ознаками, які дають змогу віднести певний вид туризму до спеціалізованого, є [6:178]:

- наявність чітко окресленої і відносно сталої цільової групи туристів;
- виділення ринкової ніші на основі сегментації ринку споживачів;
- достатність ніші для створення окремих туристичних продуктів;
- адресний, чітко визначений туристичний продукт, тісно підігнаний до специфічних вимог споживачів.

Узагальнення досвіду роботи суб'єктів туристичної діяльності показало, що тепер туристи усе частіше обирають

спеціалізований туризм. Значна кількість потенційних туристів цікавляться можливістю полетіти не тільки у відпустку, а й на уїк-енд хоча б до сусідньої країни. І неможливо не звернути увагу на ту кількість авторських турів, які з'явилися в останні роки та пропонують поїздки у найрізноманітніші куточки світу. Трендами є оздоровчий, спортивний, пригодницький, естетичний туризм, тематичні поїздки (фототури, поїздки у серфінг-кемпи чи в йога-тури, майстер-класи, тури по галереям та арт-об'єктам), подорожі з зануренням або із змістом.

Кардинальні зміни у міжнародному туризмі пов'язані зі швидким упровадженням онлайн технологій в обслуговуванні туристів, які носять глобальний характер. Наразі вже майже 50% світових продажів туристичних послуг припадає на інтернет (у Китаї це майже 60 % туристичного ринку), невпинно зростає частка купівель послуг з мобільних пристроїв [7:7]. В таких умовах суб'єкти туристичної діяльності можуть опинитися у скрутному становищі, бо їх посередницькі послуги можуть бути незатребуваними. Як приклад, варто згадати банкрутство у 2019 р. найстарішого в світі туроператора Thomas Cook, який вчасно не відреагував на кардинальні зміни у туристичній сфері, продовжуючи працювати за старими стандартами.

Частка онлайн обслуговування у найближчі роки буде невпинно зростати. Тому учасникам ринку міжнародного туризму необхідно розвивати онлайн технології й адаптувати свої бізнес-моделі до реалій ринку, що продовжує трансформуватися. Це стосується насамперед тих туристичних фірм України, які, на жаль, працюють по-старому і можуть виявитися не готовими до стрімких змін. Зважаючи на тенденції щодо інновацій в обслуговуванні, туристичному агенту необхідно бути не продавцем пакет-туру, а незамінним для туриста тревел-консультантом

Важливою складовою міжнародного туризму є насамперед транспортне обслуговування подорожуючих. Значна роль при цьому належить авіаційному транспорту. В останні роки спостерігається стійка тенденція щодо використання лоукост-авіакомпаній у перевезенні туристів. Ці компанії склали серйозну конкуренцію як регулярним,

чартерним авіаперевізникам, так і туроператорам. Найбільші лоукост-перевізники Європи – Ryanair, EasyJet, Norwegian, Wizzair та Vueling – протягом останніх п'яти років збільшують свої пропозиції щодо обсягів перевезень у середньому на 15% щороку.

Залучення лоукост-компаній до міжнародних туристичних перевезень у 2019 р. активізувалося й в Україні. Найбільш популярними, крім ірландської Ryanair та угорської Wizzair, був і перший український лоукостер Sky Up Airlines.

Важливою подією у міжнародному туризмі України стала реалізація проекту чартерного перевезення туристів України до кубинського курорту Варадеро. Авіакомпанія AZUR air Ukraine спільно з туроператором ANEX Tour з жовтня минулого року. здійснюють рейси до карибських пляжів без проміжних пересадок.

Серйозним викликом для міжнародного туризму на початку 2020 р. стала коронавірусна інфекція COVID-19, яка охопила увесь світ. Зрозуміло, що на авіаційний та туристичний сектор очікують складні часи. За попередніми розрахунками експертів, туристичний потік між країнами світу може скоротитися до кінця року щонайменше удвічі [8:7]. Окрім авіаційного туризму, значно постраждає й круїзний сегмент міжнародних подорожей. Для іноземних туристів, прогнозують експерти, можливо до кінця року, будуть втрачені більшість популярних курортів і туристичних центрів світу. Також у зв'язку із скасуванням численних міжнародних виставок і подій, туристичний потік втратить мільйони відвідувачів з усього світу.

Висновки. Отже, Проведений аналіз дозволяє говорити як про позитивні, так і негативні тенденції розвитку міжнародного туризму на сучасному етапі і на найближчу перспективу. Враховуючи світові події, зокрема, медико-біологічного характеру, слід очікувати значного спаду основних показників міжнародного туризму. Серед туристичних потреб споживачів на перший план виходить нішевий туризм, який не є масовим, проте вимагає від суб'єктів туристичної діяльності більш ретельного обґрунтування і підготовки туристичного продукту.

Спеціалізований туризм може позитивно вплинути й на формування в'їзного туристичного потоку до України.

Для активізації міжнародного туризму в умовах, що склалися, дедалі популярнішими можуть стати віртуальні тури, зростатиме роль сільського туризму з гігантськими парками відпочинку і розваг, інтенсивніше розвиватимуться штучні зони відпочинку на зразок приморських,

Список використаних джерел та літератури

1. Зайцева В.М., Корнієнко О.М. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі /В.М. Зайцева, О.М. Корнієнко //Вісник Запорізького національного університету. - 2012. - № 2(8). – С. 55-65.
2. Грянило А.В., Мацур Н.І. Міжнародний туризм: проблеми та перспективи розвитку в Україні /А.В.Грянило, Н.І.Мацур // Фінансовий простір. 2013. - №4 (12). – С. 144-148.
3. Парфіненко А.Ю. Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища /А.Ю, Парфіненко //Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. - Випуск 126 (частина 1). – С. 12-23.
4. Доповідь Всесвітньої ради з подорожей та туризму про економічний вплив туризму. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact> .
5. ЮНВТО: Основні напрямки і показники міжнародного туризму . - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2019.pdf.
6. Лозинський Р., Кучинська І. Спеціалізований (нішевий) туризм: розвиток концепції в українській і зарубіжній науковій літературі /Р. Лозинський, І. Кучинська //Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2018. - Випуск 52. - С. 170–182.
7. Onlinebistro навчає турагентів України. – Українська туристична газета. 2019 №1-2. – С.7.
8. Рік минулий – рік майбутній. - Українська туристична газета. 2020 №1-2. – С.7.